

Shift: Alat za unaprjeđenje kvalitete preventivnih programa

PRIRUČNIK ZA KORISNIKE

Quality Action
Improving **HIV** Prevention in Europe

Ovo djelo dio je projekta Joint Action on Improving Quality in HIV Prevention (Quality Action),
Koji je dobio financijsku potporu Europske unije u sklopu Zdravstvenog programa.

ŠTO JE SHIFT?

Shift je alat za samoocjenu uz sudjelovanje dionika utemeljen na znanju osmišljen za uporabu na razini programa uključujući nacionalne i sub-nacionalne programa (programme regija, provincija, država, odjela, okruga, kantona, općine). U tom kontekstu razina programa definira se kao dugoročna, strateška inicijativa koja okuplja različite preventivne projekte s ciljem postizanja glavnog cilja smanjenja novih HIV infekcija.

Shift je namijenjen donositeljima politika u vladinom sektoru i civilnom društvu koji žele ocijeniti i unaprijediti kvalitetu postojećeg preventivnog programa iz područja HIV-a, osmisлити novi program ili novelirati strateški plan.

Ova inačica alata jednostavan je vodič za raspravu koji će voditeljima i provoditeljima programa pomoći ocijeniti kvalitetu njihova preventivnog programa iz područja HIV-a i identificirati mogućnosti za njegovo unaprjeđenje. Alat maksimalno koristi prednosti znanja i informacija o ključnim populacijama, dionicima, resursima i drugim kritičnim područjima preventivnog odgovora koji se već prikupljaju i koriste u svrhu upravljanja projektom, monitoringu i evaluaciji i međunarodnom izvještavanju.

Alat je podijeljen u osam dijelova:

- A. Poznajte svoju epidemiju, poznajte svoj odgovor
- B. Ključne populacije
- C. Ključni dionici
- D. Resursi
- E. Prepreke i omogućitelji
- F. Monitoring i evaluacija
- G. Opći ciljevi
- H. Prioriteti

Unaprjeđenje postojećeg programa, osmišljavanje novog ili ažuriranje nacionalnog strateškog plana vremenski su vrlo zahtjevni. Primjerice, osmišljavanje novog programa može trajati godinu dana pa i dulje. Razmotrite nekoliko preporuka iz „Vodiča za planiranje odgovora zdravstvenog sektora na HIV/AIDS“, Svjetske zdravstvene organizacije iz 2011 (Planning guide for the Health Sector Response to HIV/AIDS“):

„Dostupnost informacija ključan je faktor za planiranje jer su one često temelj za donošenje odluka. Velik dio vremena tijekom procesa planiranja odlazi na prikupljanje i analizu informacija. Stoga je nužno osigurati da su od samog početka potrebne informacije lako dostupne... Informacije za planiranje mogu uključivati, ali nisu ograničene na sljedeće:

- *Epidemiološki podaci*
- *Socioekonomski kontekst i determinante (npr. štetne norme i prakse, pristup i kontrola nad resursima od strane različitih skupina, političke i pravne prepreke),*
- *Status trenutnog odgovora i dionici*
- *Dokazi o učinkovitosti strategija ili intervencija*
- *Troškovi i financiranje*

„Proces planiranja trebao bi se, u maksimalnoj mogućoj mjeri, naslanjati na postojeće izvore informacija. Mnoge od ovih informacije bit će prikupljene tijekom revizije ili evaluacije programa.“

„Situacijska analiza kao opis prevladavajućeg konteksta trebala bi izravno pružati informacije za identifikaciju prioriteta programa. Prioriteti koji se ne temelje na niti su dosljedni situacijskoj analizi vjerojatno neće biti najprikladniji za program.“

„Kako nacionalni strateški i operativni plan pruža zajednički okvir kako bi osigurao da su svi naponi zdravstvenog sektora za odgovor na HIV u skladu s nacionalnim prioritetima, svi dionici bi trebali biti uključeni u proces planiranja. Stoga je na samom početku potrebno definirati mehanizme za provedbu konzultacija i uključivanja različitih partnera... Čim se donese odluka o donošenju novog plana, valja se potruditi i uključiti partnere kako bismo krenuli u realizaciju. Ovdje moraju biti uključena ne samo relevantna ministarstva kao što su ministarstvo obrazovanja, prometa, rodnih i ženskih pitanja ali i civilno društvo uključujući udruge žena, osoba koje žive s HIV-om, istraživačke institucije itd. Dionici moraju biti uključeni u validaciju situacijske analize, uključujući ocjenu snaga i slabosti odgovora. Također treba postići opći konsenzus oko glavnih prioriternih područja koja će biti predmetom plana...Kada se sastavi nacrt plana, dionici moraju imati dovoljno vremena za reviziju i davanje povratnih informacija.“

Alat *Shift* dizajniran kako bi se pozabavio upravo ovim preporukama. Ukoliko planirate ažurirati nacionalni strateški plan za HIV, ovaj alat može vam pomoći u analizi trenutne situacije i identifikaciji prepreka koje stoje na putu promjenama te identifikaciji obećavajućih mogućnosti za postizanje općih ciljeva na visoko kvalitetan, ekonomičan način.

Shift ohrabruje korisnike da sa šireg aspekta sagledaju kvalitetu integranog programa za razliku od kvalitete jednog projekta i/ili intervencije. Ovo je **praktičan pristup** koji može dati značajne uvide u čitav niz tema, uključujući mnoge koje često previdimo te ima mogućnost dovesti do jačanja i/ili širenja suradnje partnera koji surađuju na programu.

Shift je osmišljen prvenstveno za uporabu s programima usmjerenim na prevenciju za ključne populacije koje su pod najvećim rizikom od HIV infekcije. Alat se može koristiti za ocjenu preventivnih inicijativa kao što je sigurnost krvi i krvnih pripravaka, prevencija prijenosa s majke na dijete i projekata namijenjenih općoj populaciji no prikladniji je za uporabu s ciljanim programima prevencije koji su usmjereni na ključne populacije.

KOJE SU KORISTI PRIMJENE ALATA *SHIFT*

Koristi primjene alata *Shift* su značajne:

- Ishodi primjene alata *Shift* korisne su informacije za razvoj ili ažuriranje strateškog plana ili programa. Uporabom alata *Shift* informacije je također moguće usmjeriti te tako ubrzati proces razvoja ili noveliranja plana ili programa.
- *Shift* bilježi perspektive različitih dionika koji su uključeni u prevenciju HIV-a. Uključivanjem dionika u proces olakšava im se razumijevanje i potpora rezultata.
- *Shift* se oslanja na okupljanje postojećih podataka iz niza različitih izvora, uključujući podatke koji se koriste za izvještavanje Dublinske Deklaracije. Zauzvrat, agregirani podaci iz primjene alata *Shift* mogu se koristiti za nacionalno i međunarodno izvještavanje napretka i provedbe državnih programa. Alat *Shift* pomaže u identifikaciji glavnih faktora koji određuju širenje HIV-a, njihova utjecaja, prepreka koje stoje na putu promjenama u prioritetnim područjima i prilika koje će najvjerojatnije pomoći u rješavanju ovih prepreka i postizanju preventivnih ciljeva.

- Ovaj alat također ima važne financijske implikacije jer teme i prioritete financiranja prevencije čini transparentnijima prema čitavom nizu dionika. On također pomaže u identifikaciji mogućih nedostataka, prepreka i mogućnosti koje utječu na troškove i uštede preventivnih programa.

ŠTO VALJA RAZMOTRITI?

Ukoliko želite primijeniti *Shift* snažno preporučujemo razmatranje **sljedećih tema** prije početka procesa:

- Prvi preduvjet je **stabilno političko okruženje u kombinaciji s obavezanošću starijih donositelja odluka ovom procesu.**
- Potreban je **definirani pobornik** koji će pokretati proces. Ovo može biti voditelj projekta (vidi niže) ili neki pojedinac koji je posvećen uporabi alata *Shift* za unaprjeđenje HIV prevencije.
- Valja osnažiti dionike svih sektora kako bi aktivno surađivali u procesu. (Za dodatne informacije o razinama sudjelovanja i metodama kako raditi kroz sudjelovanje, molimo pogledajte alat PQD koji je dostupan na Internet stranici projekta Quality Action ili na www.pq-hiv.de/en).
- Odvojite dovoljno vremena za provedbu procesa primjene alata i informirajte dionike o rasporedu. Proces će trebati započeti nekoliko mjeseci prije pisanja plana. Primjerice, dogovaranje sastanaka i radionica dovoljno unaprijed osigurat će da ključne osobe budu dostupne kada su potrebne čime će se izbjeći nezadovoljstvo svih uključenih i uštedjeti značajna količina vremena i osigurati dionicima na terenu da budu bolje pripremljeni. Snažno preporučujemo da ovaj alat ne primjenjujete ukoliko nisu ispunjeni osnovni preduvjeti.

KOGA JE POTREBNO UKLJUČITI?

Shift je osmišljen kako bi zabilježio **informacije dionika iz različitih sektora koji sudjeluju u preventivnom programu** koji s ocjenjuje. Alat se oslanja na okupljanje raznolike skupine dobro informiranih dionika, uključujući predstavnike vlade, civilnog društva, tehničke stručnjake i populacije pod povećanim rizikom za infekciju HIV-om kako bi se raspravio niz ključnih pitanja. Iako točan sastav ove skupine ovisi o veličini i području djelovanja programa, ključno je da svaka osoba ima dobro poznavanje ključnih tema.

Snažna je preporuka imati **upravni odbor i voditelja projekta uz pomoć malog projektnog tima** koji će upravljati cijelim procesom. Ovisno o veličini programa neki od dionika možda mogu biti članovi upravnog odbora i projektnog tima. Ukupno gledano, ključna su sljedeća znanja i vještine: vještine upravljanja projektom, vještine pisanja, razumijevanja kulture države, političke strukture i područja rada dionika koji sudjeluju u aktivnostima prevencije i liječenja HIV-a, razumijevanje prijenosa HIV-a i njegove prevencije. Također će vam trebati jedna ili više osoba s komunikacijskim vještinama kako biste razvili i proveli **komunikacijsku strategiju** za cijelo trajanje projekta.

Prije negoli se dionici sastanu kako bi raspravili o pitanjima postavljenim u alatu, važno je da voditelj projekta ili mali projektni tim provede određeni osnovni dio posla, uključujući prikupljanje podataka za radne listove o populacijama i dionicima koji će se upotrebljavati tijekom rasprave (vidi niže: *Što je sadržaj procesa?*). Voditelj projekta ili projektni tim također će imati važnu ulogu u bilježenju i izvještavanju rezultata primjene alata.

Kada se dionici sastanu kako bi primijenili alat, **vanjski facilitator**, koji ima potrebnu edukaciju i/ili iskustvo s alatom *Shift* kao i u prevenciji HIV-a, može imati važnu ulogu. Postojanje nepristrane osobe može pomoći u

grupnim raspravama i može pomoći grupi da se usmjeri na ključna pitanja te da rasprava ostane usmjerena. Facilitator također može pomoći osigurati da svaki dionik ima priliku izraziti svoje mišljenje. Uz ovo vanjski facilitator može propitkivati prisutne predrasude ili unaprijed postavljene ideje na način na koji to sudionici ne mogu. (Ovisno o veličini grupe dionika, možda može biti potrebno imati više od jednog facilitatora).

ŠTO JE SADRŽAJ PROCESA?

Općenito, uporaba alata *Shift* je **proces koji se provodi uz sudjelovanje**. U svakoj fazi, sudionike bi trebalo ohrabriti i omogućiti im da otvoreno i iskreno razgovaraju o trenutnom programu, čak i kada postoje različite perspektive. Važno je imati na umu da je identifikacija mogućnosti za unaprjeđenje kvalitete vezana uz široku i realističnu ocjenu koja uključuje različita – ponekad suprotna – stajališta.

Kako je gore spomenuto, postoje **dvije vrste radnih listova** ugrađene u alat koje **prikupljaju i sažimaju važne osnovne informacije o ključnim populacijama i dionicima**. Bilo bi korisno kada bi relevantne *Radne listove za populacije i program* (stranica 6 i Dodatak 1) te *Prikaze dionika* (stranica 8 i Dodatak 2) popunili unaprijed, prije održavanja sastanka s dionicima gdje će se raspraviti o svim pitanjima postavljenim u alatu. Iako je vjerojatno da će ove rasprave rezultirati dodatnim, ažuriranim informacijama za radne listove, posjedovanje cjelovitih ili dijelom popunjenih verzija ovih listova značajno će unaprijediti rasprave.

Također bi bilo korisno da voditelj projekta ili projektni tim prikupi relevantne osnovne informacije o *Resursima* (stranica 10) prije održavanja sastanka s dionicima tako da se i ove informacije mogu aktivno razmotriti tijekom sastanka.

Središte procesa je **sastanak dionika** u svrhu rasprave oko pitanja koja su sastavni dio alata. Međutim, prije negoli je moguće održati ovaj sastanak, ključno je mapirati dionike uključene u preventivni rad koristeći *Prikaze dionika*. Voditelj projekta ili projektni tim trebat će odrediti koji dionici bi trebali biti uključeni u sastanak. Kako bismo osigurali najbolji mogući ishod, važno je uključiti reprezentativnu skupinu dionika. Uoči sastanka, dionici koji na njemu sudjeluju trebali bi se upoznati s pitanjima svakog od osam dijelova alata. U idealnom slučaju već bi trebali napraviti i preliminarne bilješke o tome kako bi odgovorili na pitanja.

Ključno je da sudionici razumiju da nema **jedinstvenog „točnog“ odgovora na pitanje**. Pitanja nisu dio testa koji koristi točne odgovore kako bi ocijenio status programa. Svrha ovih pitanja je potaknuti proces razmišljanja i raspravu koji su potrebni kako bi se identificirala područja u kojima je moguće unaprijediti preventivni program. U svim slučajevima, najvažnija aktivnost kada raspravljamo na pitanja je **precizno zabilježiti čitav raspon odgovora**. Ova dokumentacija temelj je donošenja odluka o tome kako i gdje možemo unaprijediti preventivni program (**NAPOMENA**: Tijekom sastanka bit će važno pratiti dane informacije kako bismo bili sigurni da važni dionici nisu isključeni iz rasprave. Ukoliko se to dogori, trebalo bi ih uključiti u proces kako bismo uključili i njihovu perspektivu). Ovisno o veličini programa i broju dionika, sastanak dionika vjerojatno će trajati dva do tri puna dana. Identifikacija područja u kojima je moguće unaprijediti preventivni program nije proces koji možemo požurivati. Međutim, također se radi o procesu koji bi trebalo produljivati što je još jedan od razloga zašto trebamo vanjskog facilitatora koji može pomoći u usmjeravanju rasprave.

Važno je napomenuti da svaki od prvih šest dijelova alata uključuje pod-sekciju posvećenu ciljevima. Ove su pod-sekcije ključna komponenta alata jer **bilježe specifične ciljeve prema područjima tema** te identificiraju tko će napraviti što i do kada kako bi se postigli ciljevi. Kada koristimo alat, savjetujemo da ove pod-sekcije vezane za ciljeve ispunite prije ispunjavanja zadnjih dvaju dijelova alata: Ciljeva i Prioriteta.

Kada razmišljate o ciljevima, također savjetujemo da ih formulirate na jednostavan i jezgrovit način. Također

savjetujemo da agregiran popis ciljeva bude jednostavan i jezgrovit. U konačnici, važno je razmisliti o tome kakve ćete prioritete dodijeliti svojim ciljevima.

Nakon sastanka dionika, voditelj projekta ili projektni tim treba napisati **inicijalni izvještaj koji sažima rezultate, ciljeve i iduće korake**. Ovu inačicu izvještaja treba poslati svim dionicima na komentiranje. Kada su primljeni i riješeni svi komentari, **valja objaviti i dionicima poslati završnu verziju izvještaja**.

KOJE SU POTENCIJALNE PREPREKE?

Kako bismo osigurali da proces sudjelovanja bude uspješan, važno je biti svjestan **prepreka** koje možda zadržavaju osobe od korištenja alata za unaprjeđenje kvalitete kao što je *Shift*.

Jedna od prepreka je da ljudi mogu biti suzdržani kada je riječ o korištenju alata ili sudjelovanju u radionici su **postojeći interesi** nekih ili svih dionika. No ovu prepreku možemo također vidjeti kao mogućnost za dionike: mogućnost da će obraniti svoje interese sudjelovanjem, mogućnost za dobivanjem slike o različitim tendencijama i mogućnost da budu dijelom nove tendencije koja bi mogla podržati njihove interese. Sudionici za koje je vjerojatno da će opstruirati promjenu mogu dobiti mogućnost da iskuse malu promjenu svojih mišljenja te da se manje protive promjeni budu li sudjelovali u procesu nego što bi se to dogodilo da u njemu ne sudjeluju. Neki dionici možda se neće osjećati ugodno **prilikom otkrivanja ili priznavanja** da možda postoje **nedostaci u podacima ili odgovoru**. Stoga je važno naglasiti da je otkrivanje nedostataka ključni korak u unaprjeđenju kvalitete programa.

Jedan od načina nadvladavanje otpora je razgovarati sa svima koji sudjeluju u radionici prije njenog održavanja kako bi razumjeli problematiku. Može biti od koristi ukoliko se ovo provodi u obliku trajnoj razgovora. Može biti od koristi i organizirati više sastanaka u ranoj fazi projekta kako bismo odgovorili na inicijalna pitanja i dodatna pitanja tijekom odvijanja procesa.

VREMENSKI SLIJED

Realna **količina vremena** potrebna za primjenu alata i izradu završnog izvještaja je **tri mjeseca**. Međutim, ukoliko su nam dostupni financijski i ljudski resursi vremenski slijed događaja možemo ubrzati. Važno je imati na umu da u ova tri mjeseca nije uključeno vrijeme koje je potrebno kako biste osigurali političku, institucionalnu i financijsku obavezu ključnih donositelja odluka u svrhu podrške primjene alata.

Nakon što osigurate obavezu za primjenu alata, **pripremni rad** voditelja projekta ili projektnog tima trebao bi trajati između **40-60 sati**. U ovo je uključeno: popunjavanje i/ili koordinacija popunjavanja *Radnih listova za populacije i programe*; identifikaciju i pozivanje dionika na sudjelovanje u primjeni alata; organizaciju sastanka dionika. (**NAPOMENA:** Količina vremena koja je potrebna kako biste popunili *Radne listove za populacije i program te Prikaze dionika* može varirati ovisno o širini i dubini dostupnih podataka).

Kako je već ranije spomenuto, **dva do tri dana** bit će potrebno rezervirati za **sastanak dionika**. Ovisno o resursima i logistici, cijeli sastanak možete podijeliti u niz kraćih sastanaka. Međutim, pritom je važno ne izgubiti kontinuitet koji dolazi s intenzivnijim pristupom sastanku (tj. s uzastopnim danima provedenim u raspravi).

Dodatni posao koji trebaju odraditi voditelj projekta ili projektni tim trebao bi trajati dodatnih **40-60 sati**. Ovo uključuje izradu inicijalnog izvještaja, njegovu reviziju prema potrebama i pisanje završnog izvještaja.

Donja tablica poslužit će kao **osnovni vodič za planiranje**:

	Osigurati potporu ključnih donositelja odluka za primjenu alata
	Identificirati upravni odbor, projektni tim i/ili voditelja projekta koji će voditi proces primjene alata
	Razviti detaljni radni plan i vremenski slijed aktivnosti primjene alata
	Osigurati obavezu sudionika za proces primjene alata, uključujući predstavnike vladinog sektora i civilnog društva
	Organizirati sastanak dionika, uključujući, ukoliko je moguće, osiguranje vanjskog facilitatora
	Održavanje sastanka dionika
	Sastavljanje izvještaja sa sastanka i njegova diseminacija sudionicima na komentare
	Finalizacija izvještaja
	Diseminacija izvještaja
	Uporaba ključnih rezultata i informacija za unaprjeđenje postojećeg programa prevencije HIV-a, izrada novog programa ili razvoj/ažuriranje strateškog plana

KADA KORISTITI ALAT?

Svestranost alata *Shift* znači da ga je moguće primijeniti u **različitim trenucima programskog ciklusa**. Primjerice, on može biti iznimno koristan kao dio **srednjoročne revizije programa**. U svrhu praćenja primjene alata, moguće je koristiti ga za „kratku reviziju“ u svrhu ocjene napretka nakon razumnog vremenskog razdoblja (npr. 12-24 mjeseca).

Shift je također dovoljno raznovrstan kako bi se mogao koristiti tijekom **faze izrade novog programa**; pitanja se mogu koristiti za retrospektivno promatranje prethodno postojećeg programa i istovremeno prospektivno promatranje tema koje utječu na novi program.

A. POZNAJTE SVOJU EPIDEMIJU, POZNAJTE SVOJ ODGOVOR

Svrha ovog dijela alata je ocijeniti vaše poznavanje epidemije i odgovora u vašoj zemlji/regiji. Dobro poznavanje situacije nužan je preduvjet unaprjeđenja programa prevencije HIV-a.

1. Koliko ste sigurni u svoje ukupno poznavanje stanja epidemije u vašoj zemlji/regiji?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Ukoliko postoje nedostaci u vašem znanju, koji su to nedostaci?

2. Ocijenite ukupnu preciznost i korisnost dostupnih epidemioloških podataka.

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Ukoliko postoje nedostaci u epidemiološkim podacima, koji su to nedostaci?

3. Ocijenite ukupnu točnost i korisnost bihevioralnih podataka.

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Ukoliko postoje nedostaci u bihevioralnim podacima, koji su to nedostaci?

4. Ocijenite ukupnu točnost i korisnost dostupnih podataka o obuhvatu preventivnih projekata za ciljne populacije.

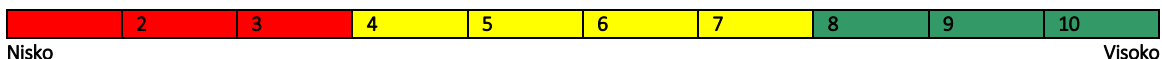

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Ukoliko postoje nedostaci u podacima o obuhvatu, koji su to nedostaci?

5. Ocijenite ukupnu preciznost i korisnost dostupnih podataka o performansama i učinkovitosti preventivnih projekata. *Uz ovo, općoj ocjeni dostupnih informacija u svim ciljnim populacijama također može biti korisna stopa preciznosti i korisnosti podataka po ključnim populacijama.*

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Ukoliko postoje nedostaci u podacima o performansama i učinkovitosti, koji su to nedostaci?

6. Koliko ste sigurni u vaše ukupno poznavanje trenutnog odgovora na epidemiju u vašoj zemlji/regiji (npr. ciljevi, strategija, relevantni zakoni i politike, struktura odgovora, financiranje)?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Ukoliko postoje nedostaci u vašem znanju, koji su to nedostaci?
- Ukoliko postoje nedostaci u vašem odgovoru, koji su to nedostaci?

7. Koliko ste sigurni u vaše poznavanje trenutnog odgovora na vašu epidemiju po ključnim populacijama?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Ukoliko postoje nedostaci u vašem znanju, koji su to nedostaci?
- Ukoliko postoje nedostaci u vašem odgovoru, koji su to nedostaci?

8. Do koje mjere odgovara vaš stvarni programski odgovor na HIV vašem poznavanju epidemije?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Koje prioritetne akcije bi mogla biti poduzete kako bi se poboljšala vaša ocjena?

CILJEVI

Možete li identificirati primarni cilj za unaprjeđenje vašeg poznavanja epidemije i odgovora kako biste specifično unaprijedili preventivni program? Postoje li sekundarni ciljevi? Da/Ne

Ako da:

- Koji su to ciljevi?
- Koje akcije treba poduzeti kako bi ih ispunili?
- Tko će učiniti što i do kada?
- Koji se pokazatelji ili podaci mogu koristiti kako biste pratili dolazi li do napretka?

B. KLJUČNE POPULACIJE

Ovaj dio alata ima dvije svrhe: Prva, pomaže vam sažeti korisne podatke o ključnim populacijama u vašoj zemlji/regiji koje su najvulnerabilnije za HIV infekciju. Ispunjavanje *Radnih listova vezanih za populacije i programe* za svaku pojedinu populaciju koja je fokus ciljane aktivnosti za prevenciju HIV-a pomoći će vam razumjeti vašu trenutnu situaciju, uključujući snage i slabosti vašeg postojećeg odgovora i identificirati načine na koji ga možete unaprijediti. Druga, ovaj dio alata pomaže vam pregledati na koji način su teme s kojima se susreću ključne populacije uključene u odgovor i kako se ocjenjuje uloga populacija u tom odgovoru.

NAPOMENA: U većini slučajeva, bit će važno popuniti *Radne listove za populacije i programe* za opću populaciju s obzirom da se određeni postotak novih HIV infekcija događa izvan ključnih populacija.

Radni list za populacije i programe

- **Ključna populacija:**
(npr. osobe koje koriste droge intravenski, muškarci koji prakticiraju seksualne odnose s muškarcima, migranti iz zemalja s visokom prevalencijom, seksualni radnici)
- **Ključne karakteristike populacije:**
(npr. lokacija socijalni faktori, ekonomski faktori, dobna raspodjela – gdje je prikladno)
- **Procjena veličine populacije, uključivo izvor procjene:**
- **Vulnerabilnost za HIV, glavni putevi prijenosa i/ili ključna rizična ponašanja:**
- **Stopa prevalencije:**
- **Stopa incidencije:**
- **Procjena potreba:**
(npr. kada je zadnji puta provedena, tko ju je proveo i kakvi su bili rezultati)
- **Dostupne preventivne usluge:**
(npr. HIV testiranje i savjetovanje, kondomi, zamjena igala)
- **Ostale usluge vezane za HIV:**
(npr. liječenje, skrb, potpora)
- **Vežane usluge:**
(npr. supstitucijska terapija)
- **Obuhvat preventivnih usluga:**
- **Odgovor na (prihvaćenost) preventivne usluge:**
- **Povratne informacije ključnih populacija o dostupnim preventivnim uslugama:**
- **Naučeno iz dosadašnjeg iskustva s ovom populacijom u prevenciji HIV-a:**
(npr. što funkcionira, što ne funkcionira i zašto)
- **Prepreke učinkovitoj prevenciji s ovom populacijom:**
(npr. stigma i diskriminacija, neadekvatno financiranje, ograničena dostupnost usluga, nedostatni podaci, loša kvaliteta intervencija)
- **Koji su primarni ciljevi preventivnih programa usmjerenih na ovu populaciju?**
- **Koji se pokazatelji na razini programa/metrika koriste kako biste mjerili preventivne aktivnosti usmjerene na ovu populaciju?**

NAPOMENA: Molimo koristite ispunjene *Radne listove za populacije i programe* za svaku ključnu populaciju kada odgovarate na sljedeća pitanja.

1. Koliko ste sigurni da su ključne populacije koje su najpogođenije HIV-om u vašoj zemlji/regiji identificirane ispravno?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

2. Koliko ste sigurni da su specifične podskupine ključnih populacija pod povećanim rizikom od infekcije (npr. podskupine s preklapajućim vulnerabilnostima) ispravno identificirane?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

3. Imate li dovoljno podataka o ključnim populacijama, uključujući opću populaciju (gdje je prikladno), kako biste planirali i provedli učinkovit preventivni program iz područja HIV-a?

Nije dostatno

Dostatno

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

4. Do koje mjere predstavnici ključnih populacija sudjeluju u preventivnim aktivnostima, uključujući procjenu potreba, formulaciju politika, osmišljavanje projekata, provedbi projekata, monitoringu i evaluaciji?

Nisko

Visoko

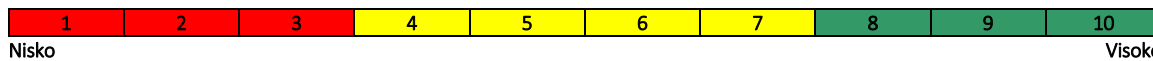
- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

5. a) Bi li bilo korisno da su predstavnici ključnih populacija više uključeni, manje uključeni ili da zadrže sadašnju razinu uključenosti u određenim područjima?

b) Rangirajte različita područja po prioritetima na temelju vrijednosti doprinosa ključnih populacija.

Preventivne aktivnosti		Više uključeni	Manje uključeni	Sadašnja razina		Redoslijed prioriteta
Procjena potreba						
Formulacija politika						
Osmišljavanje projekta						
Provedba projekta						
Monitoring i evaluacija						
[drugo]						
[drugo]						

6. Do koje mjere se trenutni program prevencije temelji na točnim i relevantnim podacima/dokazima o svakoj ključnoj populaciji?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

CILJEVI

Možete li identificirati primarni cilj za unaprjeđenje znanja o te o uključenosti svake pojedine ključne populacije u preventivni program? Postoje li sekundarni ciljevi? Da/Ne

Ako da:

- Koji su to ciljevi?
- Koje akcije treba poduzeti kako bi ih ispunili?
- Tko će učiniti što i do kada?
- Koji se pokazatelji ili podaci mogu koristiti kako biste pratili dolazi li do napretka?

C. KLJUČNI DIONICI

Svrha ovog dijela alata je mapirati ključne dionike uključene u preventivni odgovor u vašoj zemlji/regiji. (Vježba mapiranja ključna je za određivanje sudionika sastanka dionika te određivanja tko će u konačnici biti odgovoran za provedbu unaprjeđenja preventivnog programa.) Dionici će varirati ovisno o okruženju, no vjerojatno će uključivati:

- Predstavnike ključnih populacija
- Osobe koje pružaju usluge na terenu
- Organizacije civilnog društva
- Vladina ministarstva/odjele
- Političare i donositelje odluka
- Partneri u financiranju
- Stručnjaci/istraživači /akademici

Prvi zadatak je identificirati ključne dionike. Ovaj bi se popis trebao usmjeriti prvenstveno na one dionike koji imaju ključnu ulogu u preventivnom odgovoru. Kao rezultat toga, ovaj popis možda neće uključivati one dionike koji imaju manju ili perifernu ulogu. Međutim, važno je zabilježiti puni raspon dionika uključenih u preventivne programe.

Ukoliko formalna ili neformalna mreža/cluster organizacija obavlja slične ili kompatibilne poslove, možda će biti učinkovitije i djelotvornije da se identificira mreža/cluster kao takav a ne svaka pojedina organizacija. Mreža/cluster može dijeliti usmjerenje na specifičnu populaciju (npr. migranti iz zemalja visoke prevalencije) ili usmjerenje na specifičnu intervenciju (npr. zamjena igala).

Drugi je zadatak razviti prikaz dionika uporabom osnovnog predloška (vidi niže). Najučinkovitiji način na koji možete prikupiti podatke za *Prikaze dionika* je vjerojatno da upitate različite dionike da vam izravno daju informacije. Voditelj projekta ili upravni odbor trebao bi im dati vremenski rok do kojeg treba ispuniti obrazac. Voditelj projekta ili projektni tim treba biti spreman na provjeru te, ukoliko je potrebno, dopunjavanje informacija dobivenih od dionika. Sve strane ove prikaze trebaju shvatiti kao rad u tijeku koji će evoluirati kako prikupljamo dodatne informacije i kako vrijeme odmiče.

Treći je zadatak upotreba ispunjenih *Prikaza dionika* za: (a) mapiranje postojećih odnosa među različitim dionicima i (b) za istraživanje mogućih načina postizanja promjene i/ili ojačavanja povezanosti među dionicima kako bismo unaprijedili učinkovitost cijelog preventivnog odgovora.

Prikaz dionika

- Naziv organizacije ili ime pojedinca:
- Lokacija / geografska pokrivenost:
- Primarno stručno područje(područja):
- Sadašnja uloga u programu:
- Ključne akcije:
- Klijenti/članovi ključne populacije:
- Ključni suradnici, uključujući prirodu suradnje sa svakim od njih:
(Suradnici su one organizacije ili pojedinci koji su izravno i aktivno uključeni u rad dionika.)
- Odnos vezan uz izvještavanje:
(Kome organizacija ili pojedinac podnosi izvještaje? Kome odgovaraju za svoj rad?)
- Odnos s drugim dionicima:
(Ovo uključuje dionike koji nisu izravni/aktivni sudionici.)
- Ključne snage:
- Ključna područja za unaprjeđenje:

Sljedećim dvjema temama valja se pozabaviti isključivo nakon što odgovorite na pitanja o ciljevima na kraju svakog dijela alata.

- Moguće promjene uloge dionika u programu:
- Područja za unaprjeđenje doprinosa dionika programu:

1. Identificirajte aproksimativnu razinu napora u postotku (npr. 10-15 %) po svakoj grupi dionika u različitim vrstama preventivnih aktivnosti. Ukupni postotak svake vrste preventivne aktivnosti trebao bi iznositi 100%. **NAPOMENA:** Skupine koje predstavljaju osobe koje žive s HIV-om trebale bi biti uključene pod NGO/CSO.

Preventivne aktivnosti	Procjena potreba i formulacija	Osmišljavanje projekta i provedba	Monitoring i evaluacija
Dionici			
Nacionalne vlade			
Vlade regija, provincija, država			
Lokalne vlasti			
Nacionalni NGO i/ili CSO			
Regionalni, provincijalni, državni NGO i/ili CSO			
Lokalno NGO i/ili CSO			
[Drugi] (npr. akademske institucije, medicinske organizacije)			
UKUPNA RAZINA NAPORA	100%	100%	100%
Je li trenutna razina napora dostatna?	Da / Ne	Da / Ne	Da / Ne

2. Do koje mjere dionici koordiniraju i/ili surađuju jedni s drugima, posebice oni dionici koji rade s istom ključnom populacijom?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

3. Do koje mjere su komunikacijski mehanizmi i mehanizmi za povratne informacije koji povezuju različite dionike učinkoviti?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

NAPOMENA: Na pitanja 4, 5 i 6 možete odgovoriti sada ali možda biste ih trebali ponovno pogledati nakon što odgovorite na pitanja o ciljevima na kraju svakog pojedinog dijela upitnika.

4. Imate li pravu „mješavinu“ dionika kako biste provodili učinkovit preventivni program?

Da / Ne

- Ako ne, koje promjene treba napraviti da bi se postigla prava „mješavina“?

5. Jesu li pravi dionici odgovorni za prave zadatke? Drugim riječima, rade li dionici onaj posao za koji su najbolje kvalificirani ?

Da / Ne

- Ako ne, koje promjene treba napraviti kako bismo osigurali da pravi dionici rade prave zadatke?

6. Imate li dovoljno stručnjaka za prevenciju s potrebnim kvalifikacijama i iskustvom?

NAPOMENA: Ovo pitanje povezano je s pitanjem 2 u dijelu alata koji se odnosi na Resurse.

Da / Ne

- Ako ne, koje korake je potrebno poduzeti kako biste osigurali da imate dovoljno stručnjaka?

CILJEVI

Možete li definirati primarni cilj koji se odnosi na ključne dionike a koji je povezan s unaprjeđenjima preventivnog programa? Postoje li sekundarni ciljevi? Da / Ne

Ako da:

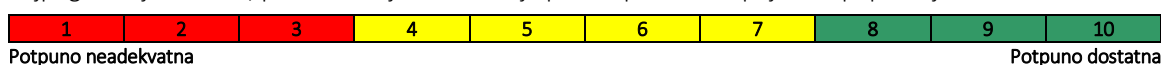
- Koji su to ciljevi?
- Koje akcije treba poduzeti kako bi ih ispunili?
- Tko će učiniti što i do kada?
- Koji se pokazatelji ili podaci mogu koristiti kako biste pratili dolazi li do napretka?

D. RESURSI

Svrha ovog dijela alata je istražiti povezanost između resursa i prevencije. Dostupnost, alokacija i učinak financijskih, ljudskih i tehničkih resursa svi su relevantni za kvalitetu preventivnih programa iz područja HIV-a. (Voditelj projekta ili upravni odbor trebali bi prikupiti informacije za ovaj dio alata unaprijed, prije sastanka dionika.)

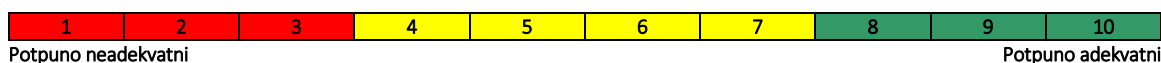
NAPOMENA: Za pitanja 1, 2 i 3 važno je dati odvojene odgovore za svaku ključnu populaciju i najvulnerabilnije podskupine. (Agregiranje odgovora za različite populacije u jedan odgovor mogao bi nas odvesti do krivih zaključaka.)

1. Do koje mjere su adekvatna financijska sredstva dostupna za preventivne aktivnosti usmjerene na ključne populacije najpogođenije HIV-om, posebice najvulnerabilnije podskupine svake pojedine populacije?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

2. Do koje mjere su adekvatni ljudski resursi dostupni za preventivne aktivnosti usmjerene na ključne populacije? Ovo pitanje povezano je s Pitanjem 6 dijela alata koji se odnosi na *Dionike*.

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

3. Do koje mjere su adekvatni tehnički resursi (normativne smjernice, nezavisna ekspertiza, edukacija itd.) dostupni za preventivne aktivnosti usmjerene na ključne populacije?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

4. Jesu li dostupni resursi namijenjeni isključivo ocjeni i unaprjeđenju kvalitete prevencije HIV-a?

	Ocjena kvalitete?	Unaprjeđenje kvalitete?
Financijski resursi	Da / Ne	Da / Ne
Ljudski resursi	Da / Ne	Da / Ne
Tehnički resursi	Da / Ne	Da / Ne

5. Koji je procijenjeni postotak ukupnih sredstava namijenjenih odgovoru na HIV koji se troši na prevenciju? *Ukoliko je financiranje liječenja kao prevencije (iz engl: treatment-as-prevention – TasP) i predekspozicijske profilakse (PrEP) dio procijenjenog postotka, valja ih navesti zasebno.*

6. Koji je procijenjeni postotak proračuna namijenjenog za prevenciju alociran za svaku pojedinu ključnu populaciju?

7. Jesu li dostupni podaci o tome koja financijska ulaganja u prevenciju HIV-a su najučinkovitija u vašoj zemlji/regiji (npr. ulaganja koja imaju iznadprosječni prihod u smislu ishoda i/ili učinaka)?

Da / Ne

Ako da:

- Kako se ovi podaci koriste kako biste utjecali na alokaciju financiranja za prevenciju?
- Postoji li u vašoj zemlji dokaz ili iskustvo koje pokazuje da potrošnja veće količine novca dovodi do učinkovitije prevencije ili da potrošnja manje količine novca smanjuje učinkovitost?

Ako ne, bi li bilo moguće i/ili korisno prikupiti ove podatke?

Moguće / Korisno

8. Jesu li dostupni podaci o tome kako alokacija ljudskih resursa utječe na učinkovitost HIV prevencije u vašoj zemlji/regiji? Primjerice, ograničavaju li nedostatni ljudski resursi granicu dosega ključnih intervencija.

Da / Ne

- Ako da, kako se koriste ovi podaci?
- Ako ne, bi li bilo moguće i/ili korisno prikupiti ove podatke?
Moguće / Korisno

9. Jesu li dostupni podaci tome koji tehnički resursi koji podupiru prevenciju HIV-a u vašoj zemlji/regiji su najučinkovitiji (npr. normativne smjernice, nezavisna ekspertiza, edukacija)?

Da / Ne

- Ako da, kako se koriste ovi podaci?
- Ako ne, bi li bilo moguće i/ili korisno prikupiti ove podatke?
Moguće / Korisno

CILJEVI

Možete li identificirati primarni cilj povezan s dostupnošću i alokacijom resursa koji je povezan s unaprjeđenjima preventivnog programa? Postoje li sekundarni ciljevi? Da / Ne

Ako da:

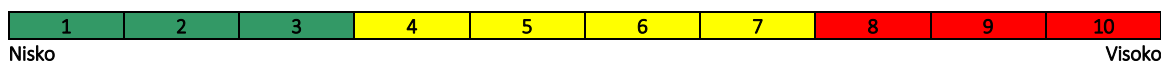
- Koji su to ciljevi?
- Koje akcije treba poduzeti kako bi ih ispunili?
- Tko će učiniti što i do kada?
- Koji se pokazatelji ili podaci mogu koristiti kako biste pratili dolazi li do napretka?

E. PREPREKE I OMOGUĆITELJI

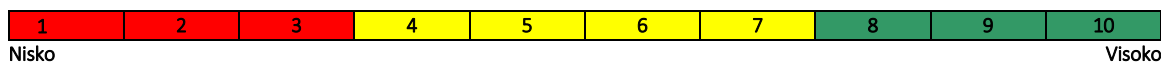
Svrha ovog dijela alata je identificirati različite prepreke koje ograničavaju napore uložene u prevenciju i različite omogućitelje koji pojačavaju ove napore. Postavljena su pitanja o preprekama i omogućiteljima u različitim kontekstima: politike i pravo, politika i društvo, kultura, jezični i vjerski kontekst.

NAPOMENA: Za pitanja 1, 3 i 3 važno je dati odgovore za svaku ključnu populaciju i najvulnerabilniju podskupinu.

1. Do koje mjere postoje politike i/ili pravne prepreke koje ograničavaju vašu sposobnost za rad s ključnim populacijama na inicijativama prevencije HIV-a (npr. ograničenja zamjene igala)?

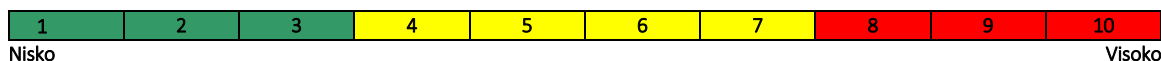

Do koje mjere postoje politike i/ili pravni omogućitelji koji ojačavaju vašu sposobnost za rad s ključnim populacijama na inicijativama prevencije HIV-a (npr. antidiskriminacijski zakoni)?

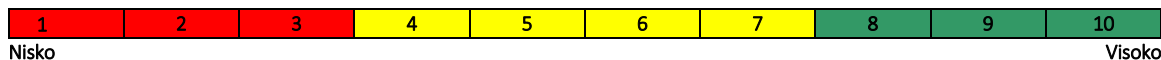

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

2. Do koje mjere postoje političke prepreke koje ograničavaju vašu sposobnost rada s ključnim populacijama na inicijativama prevencije HIV-a (npr. opozicija izabranih službenih osoba specifičnim intervencijama prevencije)?

Do koje mjere postoje politički omogućitelji koji ojačavaju vašu sposobnost za rad s ključnim populacijama na inicijativama prevencije HIV-a (npr. potpora odabranih službenih osoba specifičnim intervencijama prevencije)?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

3. Do koje mjere postoje socijalne, kulturne, jezične i/ili vjerske prepreke koje ograničavaju vašu sposobnost rada s ključnim populacijama na inicijativama prevencije HIV-a?

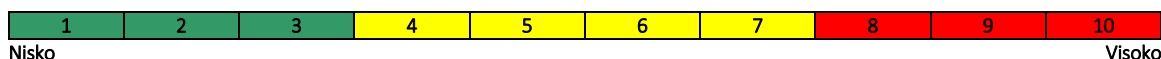

Do koje mjere postoje socijalni, kulturni, jezični i/ili vjerski omogućitelji koji ojačavaju vašu sposobnost rada s ključnim populacijama na inicijativama prevencije HIV-a?

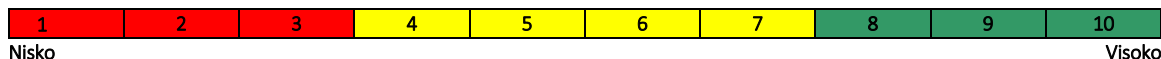

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

4. Do koje mjere postoje prepreke – uključujući bilo koje od onih navedenih u pitanjima 1-3 – koje ograničavaju vašu sposobnost rada s općom populacijom na inicijativama prevencije HIV-a?

Do koje mjere postoje omogućitelji – uključujući bilo koje od onih navedenih u pitanjima 1-3 – koji ojačavaju vašu sposobnost rada s općom populacijom na inicijativama prevencije HIV-a?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

CILJEVI

Možete li identificirati primarni cilj vezan za prepreke i omogućitelje koji je povezan s unaprjeđenjem preventivnog programa?

Postoje li sekundarni ciljevi? Da / Ne

Ako da:

- Koji su to ciljevi?
- Koje akcije treba poduzeti kako bi ih ispunili?
- Tko će učiniti što i do kada?
- Koji se pokazatelji ili podaci mogu koristiti kako biste pratili dolazi li do napretka?

F. MONITORING I EVALUACIJA

Svrha ovog dijela alata je pogledati teme vezane uz monitoring i evaluaciju koje su povezane s kvalitetom programa i unaprjeđenjem kvalitete programa. Ključni problemi u ovom dijelu su prikupljanje, analiza i uporaba relevantnih podataka (npr. druga generacija praćenja, vanjske evaluacije, operativna istraživanja).

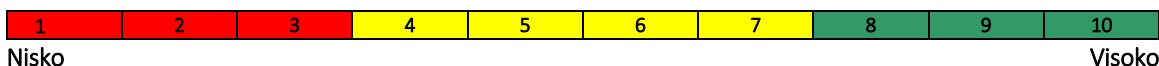
1. Pratite li općenito preventivni odgovor? Da/Ne

- Ako da:
 - Koje su ključne teme i/ili pokazatelji koje pratite?
 - Zašto pratite ove teme/pokazatelje?

2. Pratite li preventivni odgovor u ključnim populacijama? Da/Ne

- Ako da:
 - Koje su ključne teme i/ili pokazatelji koje pratite prema ključnim populacijama ili vulnerabilnim podskupinama?
 - Zašto pratite ove teme/pokazatelje?

3. Do koje mjere vaše opće aktivnosti monitoringa i evaluacije pružaju podatke koji se koriste za ocjenu provedbe i identifikaciju mogućnosti za unaprjeđenje kvalitete preventivnih aktivnosti?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

4. Koristi li se u vašoj zemlji/regiji sustav druge generacije praćenja HIV-a? Da/Ne

- Ako da, do koje mjere se podaci koje prikuplja ovaj sustav koriste za unaprjeđenje preventivnog programa?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Bi li vašu ocjenu promijenilo da se naprave unaprjeđenje i/ili proširenje vašeg sustava praćenja? Da / Ne
- Bi li bilo korisno da se naprave promjene način kako se koriste rezultati koje daje sustav praćenja? Da / Ne
- Ako ne, do koje mjere drugi izvori podataka o preventivnom programu pružaju dostatne informacije za unaprjeđenje programa?

Nisko

Visoko

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

5. Jesu li procesi i/ili evaluacija učinkovitosti korišteni za ocjenu performansi preventivnih inicijativa? Da / Ne

- Ako da, koriste li se rezultati/preporuke ovih evaluacija zaista za unaprjeđenje preventivnih inicijativa? Da / Ne
- Ako ne, koji drugi sustavi/pristupi postoje kako bi se ocijenila kvaliteta preventivnih inicijativa?

6. Koriste li se procesi i/ili evaluacija učinkovitosti za ocjenu kvalitete preventivnih inicijativa? Da / Ne

- Ako da, koriste li se rezultati/preporuke ovih evaluacija zaista za unaprjeđenje preventivnih inicijativa? Da / Ne
- Ako ne, koji drugi sustavi/pristupi postoje kako bi se ocijenila kvaliteta preventivnih inicijativa?

7. Je li u proteklih pet godina provedena vanjska/nezavisna evaluacija cjelokupnog preventivnog programa? Da / Ne
- Ako da, koja su unaprjeđenja preventivnog programa provedene kao rezultat ključnih rezultata/preporuka ovih evaluacija?
8. Je li u posljednja 24 mjeseca provedeno neko istraživanje, uključujući operativna istraživanja, u vašoj zemlji/regiji koje je ili će pružiti korisne podatke o kvaliteti preventivnih aktivnosti? Da / Ne
- Ako da, koji su ključni rezultati istraživanja (ako su dostupni)?
 - Ako ne, koji bi aspekti preventivnog programa imali koristi od istraživanja?
9. Postoje li mehanizmi koji osiguravaju da se smisleni podaci iz različitih aktivnosti monitoringa i evaluacije te istraživanja aktivno koriste za unaprjeđenje preventivnog programa? Da / Ne
- Ako da, do koje mjere se podaci iz ovih aktivnosti koriste za unaprjeđenje programa?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

CILJEVI

Možete li identificirati primarni cilj vezan za monitoring i evaluaciju koji je povezan s unaprjeđenjem preventivnog programa?

Postoje li sekundarni ciljevi? Da / Ne

Ako da:

- Koji su to ciljevi?
- Koje akcije treba poduzeti kako bi ih ispunili?
- Tko će učiniti što i do kada?
- Koji se pokazatelji ili podaci mogu koristiti kako biste pratili dolazi li do napretka?

G. CILJEVI

Kod izrade planova za unaprjeđenje kvalitete preventivnog programa, ključno je identificirati jedan ili dva glavna cilja koje je moguće sročiti jasno i jezgrovito. Bilo kakav prateći popis ciljeva treba biti jednako jasan. Jasni i nekomplikirani glavni i specifični ciljevi i pokazatelji ključni su ukoliko dionici žele zajedno raditi i kretati se u zajedničkom smjeru.

NAPOMENA: Svi korisnici trebali bi odgovoriti na pitanje 1 ovog dijela upitnika. Ukoliko ocjenjujete postojeći preventivni program, također je važno razmotriti pitanja 2, 3, 4 i 5. Ukoliko koristite *Shift* za izradu novog programa, možda biste trebali najprije krenuti s pitanja 1 na pitanja 6, 7 i 8. Međutim, ipak može biti korisno razmotriti sva pitanja.

1. Do koje mjere međunarodne smjernice, politike ili akcijski planovi (npr. Europski akcijski plan za HIV/AIDS 2012-2015, Dublinska Deklaracija, UN politička deklaracija o HIV/AIDS-u) utječu na vaše ciljeve?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nisko							Visoko		

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?

Ukoliko ocjenjujete postojeći program:
(Pitanja 2, 3, 4 i 5)

2. Ima li vaš nacionalni program za prevenciju HIV-a glavni cilj ili ciljeve?
Da / Ne

- Ako da, koji su to ciljevi?
- Ako, zašto ne? Bi li bilo korisno da postoji cilj ili ciljevi?

3. Postoje li specifični ciljeve različitih komponenti preventivnog programa (npr. po ključnim populacijama, vrsti intervencije)?
Da / Ne

- Ako da, koji su to ciljevi?
- Ako ne zašto ne? Bi li bilo korisno da postoje specifični ciljevi?

4. Do koje mjere glavni cilj i specifični ciljevi određuju oblik i dizajn te provedbu i praćenje preventivnog programa?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nisko							Visoko		

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu

5. Postoje li pokazatelji za svaki glavni i specifični cilj?
Da / Ne

- Ako da, koji su to pokazatelji? Pružaju li korisne informacije?
- Ako ne, kako mjerite performanse i/ili napredak?

Ako izrađujete novi preventivni program:
(Pitanja 6, 7 i 8)

6. S obzirom na vaše odgovore na pitanja o ciljevima u svakom pojedinom dijelu alata, što biste identificirali za glavni cilj ili ciljeve vašeg programa?

7. Postoje li glavni ili specifični ciljevi za različite komponente preventivnog programa (npr. prema ključnim populacijama, vrsti intervencije)?

Da / Ne

- Ako da, koji su to ciljevi?

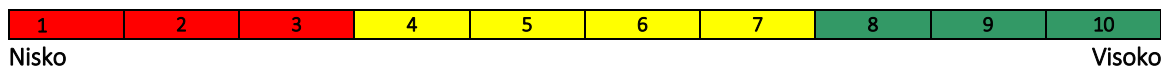
8. Pobrojite dostupne pokazatelje za različite glavne i specifične ciljeve.

- Ako postoje pokazatelji, pružaju li korisne informacije?
- Ukoliko pokazatelji ne postoje, kako ćete mjeriti performanse i/ili napredak?

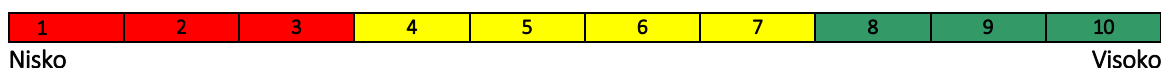
H. PRIORITETI

1. Do koje mjere su aktivnosti koje provode ključni dionici u skladu s ciljevima/podciljevima nacionalnog/regionalnog preventivnog programa? Provodi li se prava kombinacija aktivnosti s pravim populacijama?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Koje prioritetne akcije se mogu poduzeti kako bi se vaša ocjena popravila?
- Tko će učiniti što i do kada?

2. Do koje mjere su ishodi ovih aktivnosti u skladu s ciljevima/podciljevima nacionalnog preventivnog programa?

- Koji su glavni faktori koji utječu na vašu ocjenu?
- Koje prioritetne akcije se mogu poduzeti kako bi se vaša ocjena popravila?
- Tko bi učinio što i do kada?

3. Na temelju podataka prikupljenih u drugim dijelovima ovog alata, kako možete razvrstati po prioritetima vaš popis glavnih i specifičnih ciljeva? Koja su najviše obećavajuća područja i/ili najviši prioriteti u kojima je moguće u kojima je moguće provesti prioritetne akcije za unaprjeđenje preventivnog programa?

Koristeći mapiranje dionika kao vodič, tko bi napravio što i do kojeg roka kako bi se riješila ova područja?

Kakav će biti taj proces? Koji su idući koraci?

DVA KLJUČNA PITANJA

Koristeći alat *Shift* za ocjenu postojećeg programa ili izradu novoga, imajte na umu sljedeća dva pitanja:

1. Odakle će vjerojatno doći idućih 100 infekcija HIV-om
2. Kako ih vaš program može spriječiti?

Radni list za populacije i programe

- Ključna populacija:
(npr. osobe koje koriste droge intravenski, muškarci koji prakticiraju seksualne odnose s muškarcima, migranti iz zemalja s visokom prevalencijom, seksualni radnici)
- Ključne karakteristike populacije:
(npr. lokacija socijalni faktori, ekonomski faktori, dobna raspodjela – gdje je prikladno)
- Procjena veličine populacije, uključivo izvor procjene:
- Vulnerabilnost za HIV, glavni putevi prijenosa i/ili ključna rizična ponašanja:
- Stopa prevalencije:
- Stopa incidencije:
- Procjena potreba:
(npr. kada je zadnji puta provedena, tko ju je proveo i kakvi su bili rezultati)
- Dostupne preventivne usluge:
(npr. HIV testiranje i savjetovanje, kondomi, zamjena igala)
- Ostale usluge vezane za HIV:
(npr. liječenje, skrb, potpora)
- Vezane usluge:
(npr. supstitucijska terapija)
- Obuhvat preventivnih usluga:
- Odgovor na (prihvaćenost) preventivne usluge:
- Povratne informacije ključnih populacija o dostupnim preventivnim uslugama:
- Naučeno iz dosadašnjeg iskustva s ovom populacijom u prevenciji HIV-a:
(npr. što funkcionira, što ne funkcionira i zašto)
- Prepreke učinkovitoj prevenciji s ovom populacijom:

(npr. stigma i diskriminacija, neadekvatno financiranje, ograničena dostupnost usluga, nedostatni podaci, loša kvaliteta intervencija)
- Koji su primarni ciljevi preventivnih programa usmjerenih na ovu populaciju?
- Koji se pokazatelji na razini programa/metrika koriste kako biste mjerili preventivne aktivnosti usmjerene na ovu populaciju?

DODATAK 2.

Prikaz dionika

- Naziv organizacije ili ime pojedinca:
- Lokacija / geografska pokrivenost:
- Primarno stručno područje (područja):
- Sadašnja uloga u programu:
- Ključne akcije:
- Klijenti/članovi ključne populacije:
- Ključni suradnici, uključujući prirodu suradnje sa svakim od njih:
(Suradnici su one organizacije ili pojedinci koji su izravno i aktivno uključeni u rad dionika.)
- Odnos vezan uz izvještavanje:
(Kome organizacija ili pojedinac podnosi izvještaje? Kome odgovaraju za svoj rad?)
- Odnos s drugim dionicima:
(Ovo uključuje dionike koji nisu izravni/aktivni sudionici.)
- Ključne snage:
- Ključna područja za unaprjeđenje:

Sljedećim dvjema temama valja se pozabaviti isključivo nakon što odgovorite na pitanja o ciljevima na kraju svakog dijela alata.

- Moguće promjene uloge dionika u programu:
- Područja za unaprjeđenje doprinosa dionika programu:

Ogledni primjer

Alat *Shift* primijenilo je nekoliko organizacija, uključujući Federalni ured za javno zdravstvo (FOPH) u Švicarskoj.

Švicarska ima nacionalnu strategiju za prevenciju te dijagnostiku i liječenje HIV-a i drugih spolno prenosivih bolesti. Nacionalni program za prevenciju HIV-a i drugih spolno prenosivih bolesti (NPHS) 2011-2017. temelji se na znanstvenim dokazima i pripreman je tijekom 2009-2010. u suradnji s različitim dionicima. Federalni ured za javno zdravstvo (FOPH) vodi i upravlja programom i usko surađuje s drugim federalnim ministarstvima, kantonalnim vlastima te krovnim organizacijama nevladinih udruga.

Krajem 2014., polovicom provedbe NPHS 2011-2017. FOPH je odlučio provesti preliminarnu ocjenu programa. Rezultate je namjeravao koristiti za ocjenu stupnja postignutosti ciljeva te za navođenje programa u drugoj polovici provedbe te za planiranje za razdoblje nakon 2017. Ova ocjena nazvana je „Preliminarna ocjena nacionalnog programa za prevenciju HIV-a i drugih spolno prenosivih bolesti (NPHS) 2011-2017.“, ili ukratko „Preliminarna ocjena NPHS 2011-2017.“

Preliminarna ocjena NPHS 2011-2017 imala je za cilj odgovoriti na niz pitanja, uključujući:

1. Kako ključni dionici ocjenjuju stanje i kvalitetu provedbe do sada te do koje sumjere postignuti ciljevi postavljeni u NPHS 2011-2017.?
2. Kako dionici ocjenjuju razdoblje djelovanja NPHS 2011-2017? Treba li ga produljiti?

Federalni ured za javno zdravstvo i operativni dionici koristili su alat *Shift* za ocjenu kvalitete NPHS 2011-2017. i dobili su određene preporuke i savjete za drugu polovicu razdoblja provedbe NPHS 2011-2017. Alat je primijenjen na radionici koja se održala 2-4 srpnja 2014. U Montezillonu, u kanconu Neuchâtel s 23 predstavnika dionika i dva stručnjaka Quality Actiona koji su pratili radionicu.

FOPH je skratio i prilagodio upitnik *Shift* jer neki njegovi dijelovi nisu bili relevantni za švicarski kontekst i FOPH si nije mogao priuštiti radionicu dionika dulju od dva radna dana. FOPH se pobrinuo za hranu i smještaj dionika ali nije nudio financijsku kompenzaciju. Kako bi bili sigurni da je cijeli posao moguće odraditi u dva dana, proces je najprije bio prezentiran na prethodnom sastanku i FOPH je najprije dostavio dionicima upitnik na čitanje te ih zamolio da neke odgovore pripreme unaprijed pa su na dionici na radionicu stigli dobro pripremljeni. Nadalje, dionici su u sklopu radionice bili podijeljeni na dvije skupine, regionalne i nacionalne dionike što se pokazalo kao dobar pristup. Nakon rada i rasprave sa sličnim organizacijama, dionici su se redovito sastajali u plenumu kako bi razmijenili rezultate i raspravili ih. Svakodnevni rad i okolnosti često su vrlo različiti kod regionalnih dionika u usporedbi s nacionalnim dionicima. Redovita razmjena rezultata i rasprava u plenumu pokazali su područja u kojima je moguće postići širu konsolidaciju.

Dva radna dana radionice bila su dostatna za odgovaranja na pitanje i rad na *Shift* upitniku s obzirom da su pripreme dionici obavili unaprijed. Sudionici su kvalitetu programa i dokumenta nacionalne strategije ocijenili kao „dobar.“ Sudionici nisu našli potrebu za prilagodbom dokumenta NPHS 2011-2017. Prijedlozi vezani uz kvalitetu i raspon do kojeg su ciljevi postignuti donijeli su niz prijedloga i savjeta za provedbu drugog dijela programa.

U ovom oglednom primjeru, FOPH toplo preporučuje *Shift* za ocjenu kvalitete programa. Vidjeli su iz iskustva da se radi o opsežnom alatu koji obuhvaća sve aspekte na području razvoja programa čime je praktično nemoguće previdjeti aspekte koji bi mogli biti relevantni za razvoj preventivnog programa.